

magiczne w uniwersum fantazy Andrzeja Spkowskiego”), Agathy Christie (Martyna Szydełko, Ewa Sawicka, „Agatha Christie – ekspertka od trucizn”) czy chociażby Dimitria Glukhowskiego (Sylwia Florczak, Piotr Kamiński, „Trujący świat na przykładach postapokaliptycznej literatury rosyjskiej i amerykańskiej”).

Trucizny, trucicielki i truciele. Medyczne i kulturowe aspekty trucicia na przestrzeni dziejów to pozycja poruszająca wybrane zagadnienia z historii trucizn i stanowiąca interesujący przyczynek do dalszych badań tego jakże intrygującego zagadnienia.

P.S.

Nota nadesłana 10 grudnia 2017 r.

DOI 10.2883/amp.2017.23

Walentyna Korpalska, Wojciech Ślusarczyk – red., *Czystość i brud. Higiena między wielkimi wojnami (1918-1939)*. Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy, Bydgoszcz 2017, s. 382, ilustr., ISBN 978-83-946672-5-2.

Książka *Czystość i brud. Higiena między wielkimi wojnami (1918-1939)*, wydana pod redakcją Walentyny Korpalskiej i Wojciecha Ślusarczyka stanowi zbiór 23 artykułów poświęconych tematyce higieny oraz szeroko pojętej problematyce profilaktyki prozdrowotnej okresu międzywojnia. Autorzy koncentrują się przede wszystkim na sytuacji sanitarnej panującej w II Rzeczypospolitej, w tym na ziemiach obecnie leżących poza granicami Polski, jak Wilno (fragment napisany w języku angielskim).

W dziele pojawiają się również rozdziały: poświęcony Czechosłowacji oraz omawiający kwestie higieny i epidemiologii wśród emigrantów, podróżujących z Polski do Stanów Zjednoczonych. Ciekawym urozmaicheniem jest referat podejmujący temat największej, choć wydaje się nieco zapomnianej, pandemii XX wieku – grypy „hiszpanki” w początkach ubiegłego stulecia, z interesującym ujęciem kontekstu politycznego tamtego okresu. Koresponduje z nim inna część książki, poruszająca problem cenzury i ukrywania informacji przed społeczeństwem o szerzącej się na ziemiach polskich epidemii; ciekawa i ważna pozostaje konkluzja autorów, zgodnie z którą próba przeciwdziałania panice poprzez działania cenzorskie w istocie przyczyniła się do zwiększenia zachorowalności na grypę wskutek opóźnienia procedur profilaktycznych.

Wśród artykułów pojawiają się referaty poświęcone problemom alkoholizmu, wychowania dzieci i młodzieży, warunkom socjalno-bytowym uboższych warstw społeczeństwa, a także panującym w koszarach wojskowych. Interesujące są fragmenty omawiające próby promowania higieny oraz zachowań prozdrowotnych za pośrednictwem prasy i różnego rodzaju poradników. W kilku rozdziałach autorzy podjęli tematykę higieny wybranych okolic II Rzeczypospolitej (Gdyni, Ciechanowa,

Kielecczyny i Lubelszczyzny), środowiska wiejskiego i miejskiego, a także instytucji szkoły. Omówione zostały również zasługi Sławoja Składkowskiego dla poprawy higieny, a tym samym zdrowotności, polskiego społeczeństwa, jak również koncepcja zdrowia publicznego Tomasza Janiszewskiego, jednego z czołowych polskich eugeników tamtego okresu. Szczególną uwagę zwraca rozdział poświęcony socjologicznym mechanizmom tworzenia się zjawiska obcości w kontekście czystości, a także artykuł poświęcony oddziaływaniu zagadnień związanych z higieną na formowanie nowych koncepcji medycznych.

Dzieło zaopatrzone zostało w krótki wstęp redaktorów, zwięźle prezentujący zawartość poszczególnych rozdziałów, co ułatwia czytelnikowi odnalezienie najbardziej interesującego fragmentu.

Książka pozostawia pewien niedosyt wiedzy, jednak zrozumiały z uwagi na rozległość podejmowanych tematów; objętość woluminu nie pozwala na bardziej szczegółowe opracowanie problematyki zawartej w tytule. Poszczególne rozdziały są natomiast opracowane bardzo dokładnie i wyczerpująco. Niestety, dzieło jest, jak wspomniano, zbiorem referatów, nie zaś jednolitą całością, co ujawnia się zarówno w odmiennej stylistyce poszczególnych jej części, jak i bardzo szerokim spektrum omawianych tematów: wśród dominującej kazuistyki, niewiele jest fragmentów o charakterze ogólnym, przeglądowym. Brakuje również tłumaczenia na język polski interesującego anglojęzycznego rozdziału autorstwa Aistisa Żalnory, w którym poruszone zostały kwestie z pogranicza higieny i dietetyki; w książce nie umieszczono nawet polskiego streszczenia tej pracy.

Pomimo pewnych niedoskonałości, nieuchronnych w obliczu bardzo ambitnego zadania, jakim jest podjęcie tak obszernego tematu, dzieło dostarcza cennych i ciekawych informacji. Szereg artykułów, o bogatej bibliografii, daje wgląd w zagadnienia higieny i epidemiologii okresu międzywojennego. Książka niewątpliwie powinna znaleźć się obowiązkowo w kręgu zainteresowania historyków medycyny i kultury, ale również lekarzy i studentów medycyny.

Michał Owecki

Heinz Mittelmeier, Michał T.W. von Grabowski, Andrzej Nowakowski, *Profesor Wiktor Marian Dega (1896-1995). W 120. rocznicę urodzin.* Wydawnictwo Exemplum, Poznań 2017, s. 117, ilustr., ISBN 978-83-62690-30-5.

Elegancko wydana i ubogacona licznymi fotografiami książka autorstwa Heinza Mittelmeiera, Michała von Grabowskiego oraz Andrzeja Nowakowskiego prezentuje w biograficznym skrócie sylwetkę jednego z najwybitniejszych przedstawicieli polskiej i poznańskiej ortopedii – profesora Wiktora Degi.